מסורת הש"ס

א) [נ"ל אמר], ב) ברכות סד. [ע"ש], ג) [ברכות סד. ע"ש], ד) ברכות שם,

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה: בראשית טו

2. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לֵךְ בְּשָׁלוֹם וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ חֶבְרוֹנָה: שמואל ב טו ט

3. וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יֶתֶר חֹתְנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלְכָה נָּא וְאָשׁוּבָה אֶל אַחַי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הַעוֹדָם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם: שמות ד יח

4. יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל יֵרָאֶה אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן: תהלים פד ח

כציפורי בפי הוושט. כחבל שיש בו קשר ויוצא בקושי מן התוך: **פיטורי.** שקושרין שתי ספינות ביחד: **ילכו מחיל אל חיל.** שילכו מבית המדרש לבית הכנסת ומבית הכנסת לבית המדרש אחר יראה אל אלהים בציון יזכנו אל עליון:

הדרן עלך ואלו מגלחין

וסליקא לה מסכת מועד קטן

כציפורי בפי הוושט רבי יוחנן אמר כפטירי בפי וושט [א]ואמר [ב]רבי לוי בר חיתא הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך [א]בשלום הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך [ב]לשלום הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנאמר [1]ואתה תבא אל אבותיך בשלום הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי דוד שאמר לאבשלום [2]לך בשלום הלך ונתלה יתרו שאמר למשה [3]לך לשלום הלך והצליח [ג][ג]ואמר רבי לוי כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנסת זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר [4]ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון אמר רב חייא בר אשי אמר רב [ד]תלמידי חכמים אין להם מנוחה אפילו לעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון:

הדרן עלך ואלו מגלחין וסליקא לה מסכת מועד קטן

עין משפט נר מצוה

א [רמב"ם פ"ד מהל' אבל ה"ד]:
ב [מג"א סי' קי סק"ט]:
ג [טוש"ע א"ח סי' קנה סעיף א]:

רבינו חננאל

הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום, אלא לך בשלום. שנא', ואתה תבא אל אבותיך בשלום. והנפטר מן החי, לא יאמר לו לך בשלום, אלא לך לשלום. שהרי דוד אמר לאבשלום לך בשלום, הלך ונתלה באילן ונהרג. (משה) [יתרו] אמר (ליתרו) [למשה] לך לשלום, הלך והצליח. אמר ר' חמא בר' חנינא מניין לחתן שיושב בראש, שנאמר, כחתן יכהן פאר וגו', מה כהן בראש, דתני דבי ר' ישמעאל, וקדשתו, לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וכו' כך חתן בראש. אמר ר' לוי כל היוצא מן הכנסת למדרש ומבית המדרש לבית הכנסת, זוכה ומקבל פני שכינה. שנאמר, ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון.

הדרן עלך ואלו מגלחין במועד וסליקא לה מסכת דמועד קטן

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. **מענות.** הספד על המת, אבל לא מטפחות. על לבן (מגילה ג.). **דיספד יספדוניה.** יתן אל לבו שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג כן (כתובות עב.) כלומר יספוד לאינשי כי היכי דיספדון ליה נמי, והיינו והחי יתן אל לבו, שישתדל לעשות עם אחרים כדי שיזכה ויעשה לו כמו כן (נדרים פג: ועיי"ן קהלת ז ב). **דידל.** הרים קולו בבכי ובמספד (כתובות שם). **אלמלא תרגומיה דהאי קרא כו'.** שלא מצינו בכל המקרא הספד להדדרימון בבקעת מגידו, ויונתן תרגמו לשני הספידות הדדרימון ברמות גלעד ויאשיהו בבקעת מגידו כדמפרש בספר מלכים (מגילה ג.). **ינחם כתיב.** אין לך לומר פתח בשום אות אלא"כ אל"ף או ה' סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאילו כתוב ינאחם, וכיון שלא כתיב כאן אל"ף על כרחך ע"פ מסורת הכתב אתה קורא ינחם, והוא המנוחם עצמו כלומר כאבל המתנחם (כתובות סט:). **מרזח.** מר וזח, מי שנכנסו מרה ודעתו זחה ומעותקה מעליו, נעשה שר לסרוחים. לגדולים הבאים לנחמו (שם). **לפתוח ראשון.** בכל דבר שבקדושה, בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש (גיטין נט:) או: לקרות בספר תורה (נדרים סב: הוריות יב:). **ולברך ראשון.** בסעודה (גיטין שם) בברכת המוציא ובברכת המזון (נדרים שם) או: בזמון (הוריות שם). **וליטול מנה יפה ראשון.** אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור ושול איזה שתרצה (גיטין שם) או: כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים (נדרים שם. וכונתו לכהן גדול). עד כאן שייך לעמוד הקודם.

הנפטר מן המת. כשהיו מוליכין ארונות ממקום למקום לקבורה היו מלוים אותו מעיר לעיר וחוזרים אלו ואחרים מלוים אותו משם והלאה והחוזרים קרי נפטרים, נוטלים רשות להפטר ממנו (ברכות סד.). **אין להם מנוחה.** מישיבה לישיבה וממדרש למדרש (שם).

הדרן עלך מסכת מועד קטן

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הֲדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לָא נִתְנְשֵׁי מִינָךְ מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן וְלָא תִתְנְשֵׁי מִינָן לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחָאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רָפְרָם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לִדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן כֵּן תְּעַזְּרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחְיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוַּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלַאֲתָבָא פּוּלְחָנָא דִשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*)ופי' הגון על זה תמצא בס' החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בס' זכיות ח"א פ"ג **)בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו:

פסקי תוספות ממסכת מועד קטן

משקין

א לא חייבה תורה בפרט ועוללות רק בשעת בצירה:
ד"ה כך מידל: דף ד ע"ב

ב רבים צריכין אפילו חפירה מותר במועד ואפילו צריכין לכן חפירה אסור תקיעה מותר רק שלא יכוין מלאכתו במועד ודיחיד תקיעה כמי אסור.
דין זה בגמרא: דף ה ע"א

ג מדליק נרות לרבים במצוות אפילו זוכה להקביל פני שכינה ולכך זכה קיש ויצא ממנו שאול שאביו נר הדליק נרות לרבים:

ד כשמקום הקבר ניכר היטב למעלה אין לציין כפנים למטה ויש מפרשים דדוקא במול המועד קאמר:
ד"ה אין: שם ע"ב

ה ספכות ופרשות בים הפרס אף ברשות הרבים התמירו חכמים: שם

ו כל קשה שיש בה רובע שנתערב (בעולר) ימעט ישפחות מן הרובע או יוסיף על הקשה כיון שהאיסור רק מפני מראית העין עירב במתכוין אפילו מנה אחת אסור. כל איסור דאורייתא בריבה בה בשוגג מותר במזיד אסור:
(ד"ה שיש): דף ו ע"א

ז מתקנין דרכים לעולי רגלים ומקוואות: שם

ח כלאי זרעים מותר מן התורה באכילה ובהנאה:

ט התחיל לרבצו מים קודם שהיו בו זרעים וזורעו שרי לרבצו במועד:
ד"ה שרי: שם ע"ב

י כותל הבר סמוך לרשות הרבים או שיש לחוש לגנבים מותר לבנותו כדרכו אבל ביתו וכן סתירו [וכן כותל גינה] אסור אלא עם גרור או עם בגיע או בכולא ודפנא ולסתור לכתחילה ולבנות אפילו רעוע אסור אלא דליכא סכנה שנופה לרשות הרבים ואם נתעלל שהיה סטור להמתין לא מיקרי כוון מלאכתו:

יא מצורע בתחילה לראיית הכהן אם יש בו שער לבן מטמאו מיד ודינו כמוחלט שטעון פריעה ופרימה ואם לא ראהו שער לבן מסגירו שבעה ימים ובימי הסגירו אין טעון פריעה ופרימה ובשביעי של הסגר אם מצא בו שער לבן או פשה הוא מוחלט אבל עמד בעיניו טעון הסגר שני ובשביעי אם מצא שער לבן או פשה מוחלט ואם עמד בעיניו טהור הוא ומצורע מוסגר ומצורע מוחלט טעונין שלוח חוץ לשלש מחנות ומטמא הבא עמו לבית. הנרפא מתוך מוחלט טעון שתי צפרים ומגלח שערו וטובל ומותר לבא במחנה ואסור בתשמיש המטה כל שבעה ולסוף שבעה חוזר ומגלח ומטהרת ביום שמיני טובל ומביא אשמו וחטאתו ועולתו ומנחה ולוג שמן אבל טהור מתוך הסגר אין טעון קרבן ודוקא בשבעת ימי ספרו אסור בתשמיש המטה אבל מוחלט ומוסגר שניהם מותרין:
ד"ה אמר רבי וד"ה בהסגר: דף ז ע"א

יב המלקט עצמות אביו בו ביום אוכל בשר ושותה יין:

יג לספוד מתו קודם לרגל שלשים יום שרי בתוס:
ד"ה דקא: דף ח ע"ב

יד אין חופרין כוכין במועד כדי שיהא מזומנין לכשימותו במועד ויו"ט שני מותר למינו ליה אסא:
ד"ה אין: שם

טו עושין גברכת לכהן כהן בגדי המת [וה"ה] שאר צרכיו